

Szent Flórián lovagjai (1.)

Adalékok a nagyvárad Mezey család történetéhez

Szent Flórián vértanúról, a tűzoltók védőszentjéről minden május 4-én megemlékeznek. Flórián nevének jelentése „virágos”, a húsvétot követő „virágos kedvű 40 nap” jelképe. Élete és halála példája az elkötelezett hivatástudatnak, melynek alapja a munkába vetett hit és a hagyományokhoz való ragaszkodás. A nagyvárad Mezey család két Mihály nevű tagja is vallotta ezeket az elveket, s a városi tűzoltóság megszervezésében, irányításában jeleskedett.

Nagyvárad reformkori és kiegyezés korabeli „urbánus legendáriumának” hősei között a Mezey család tagjai gyakran feltűnnek. Történetük a nemesi előnevű egyházasközponti Mezey Mihály (1788–1863) debreceni származású tehetséges polgár és hitvese, poklosteleki Török Klára váradi letelepedésével veszi kezdetét. A XIX. század első évtizedeiben itt születtek tehetséggel megáldott gyermekeik, a polgárosodó Nagyvárad társadalmának meghatározó személyiségei. A Mezey családban több generáción át ismétlődik a Mihály keresztnév, ezért a helytörténetben alakjuk alkalmasint fedi egymást. A Nagyváradon élő család férfi tagjai iskolázottak, polgári foglalkozást választottak, többen jogászok, de van közöttük birtokos, művész, orvos, gyógyszerész és vállalkozó, sőt 1871-ben találunk egy Mezey Mihályt, aki a debreceni gubás céh kalósgazdája Váradon.

A jogi pályára lépő második nemzedékhez tartozik Mezey Mihály (1819–1875. november 27.) járásbíró, jegyző, aki Mezey Lajos (1820–1880) fényírónak, Nagyvárad első portré- és oltárképfestőjének a testvére. A művész népes családjáról készített fotográfiai mára a reformkori Nagyvárad biedermeier stílusban komponált ritka műteremfotói, kordokumentumok. A Mezey család férfi tag-

jai nemesi származású, politikai befolyással rendelkező közép-nemesi családokba nőültek, társadalmi rangjuk alapján a város vezető elitjéhez tartoztak, s családjuk nőtagjai is valamennyien bihari földbirtokosokkal kötöttek házasságot.

A történetünk első hőse, Mezey Mihály (1819–1875) ügyvédnek tanult, feleségül vette Sughó Vilhelminát, aki a kazsui előnevű bihari Sughó jogászdinasztia leszármazottja volt. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc idején Mezey Mihály, akkor járásbíró, az újonnan megválasztott nagyvárad-újvárosi községtanács jegyzője lett, később a Nagyváradon működő vésztörvényszék jegyzőjeként említik. 1849 júniusában a városban tartózkodó Kossuth kormányzót és Bem tábornokot a város közönsége nevében köszöntötte, és otthonában is fogadta Kossuth Lajost; a kormányzótól származott a családban ereklyeként őrzött „Kossuth-szivar”. Az elnyomatás idején „buzdítója volt polgártársainak, élesztője a lelkesedni tudó, de nem mindig merő fiatalságnak”. A forradalom bukása után ügyvédként tevékenykedett. Népes család feje, a Közép (ma Pavel) utcában épített házat öccse, Mezey Lajos szomszédságában. Otthonukban lakott váradi tartózkodása idején Szinyei Merse Pál, Mezey Lajos tanítványa, a premontrei gimnázium diákja (1861–1864).

Mezey Mihály idővel nem találta vonzónak vagy jövedelmezőnek az ügyvédi pályát, foglalkozást váltott, felcsapott iparosnak, és az egykori Sas fogadó bérlője lett, s mint ilyen a nagyvárad pincéregylet alapítója is (1873). Később házat épített a Fekete Sas fogadóval szemben a Sas (ma Independentei) utcában.

Tevékeny közember, ösztönző személyisége a polgárosodó városnak. Az egykori negyvennyolcas bajtársaival kezdeményezte és felélesztette a Nagyvárad Polgári Lovászegyletet (alapításának éve 1835, feloszlata 1850, újraindulása 1856). Akkoriban a cél-lövészet az egyik kedvelt elit férfisport volt,

(folytatás a következő oldalon)

Szent Flórián lovagjai (1.)

(folytatás az előző oldalról)

➤ ez az egyesület alapozta meg a város első sportegyesületét. A század hatvanas éveiben Des Echerolles-Kruspér Károly francia származású bihari földesúr és Huzella Gyula kereskedő mellett Mezey Mihály volt az egyik legjobb céllovó. Jól öltözött, ahogyan emlegették, „tiré à quatre épingles” (mintha skatulyából húzták volna ki), egyenes, mint a nádszál, társasági ember, még idős korában sem volt hozzá fogható nótafa.

Ekkortájt a 34 000 lelket számláló Körösparti város még a szabadságharc utáni idők álmát aludta, este az utcákon petróleumlámpák világítottak, a girbegörbe utcákban földszintes, némelyik vidéki kúriára emlékeztető házak sorakoztak, a templomtornyok a házak fölé magasodtak. Amikor az utcákon hangosan tüzet kiáltottak, hamarosan elnyomta a dobpergés és a gyors kocsizörej, a lármaharang minden toronyban megkondult. Ha Újváros egyik utcájában tűz ütött ki, néhány óra alatt a fél utca leégett, a lángok a tetőkön terjedtek, elborították az utcákat, a templomtornyokat sem kímélve. Mentésre szinte gondolni sem lehetett, mindenki menekült, ahogy tudott. Mezey emlékezett az 1836-os nagyvárad-i tűzvészre; a tűzoltás akkor és azután is

József főherceg, az országos tűzoltószövetség elnöke díszegyenruhában. Ifj. Mezey Mihály Váradon fogadhatta a magas vendéget (Réti Rezső: József főherceg, a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke)

a céhek feladata maradt, munkájukat az utcafelelősök segítették. Törvényhatósági tagként hathatósan szorgalmazta az első nagyvárad-i önkéntes tűzoltóegylet megszervezését 1866-ban; ez magyarországi viszonylatban a korai alapítású tűzoltóegyletekhez tartozott.

Az alapító tagok tekintélyes polgárok, régi negyvennyolcas váradiai: Lukács György későbbi polgármester, majd miniszteri tanácsos, Csatáry (Grósz) Lajos negyvennyolcas honvéd, a Magyar Államvasutak főorvosa, miniszteri osztálytanácsos és id. Gyalókey Lajos törvényszéki elnök – ők 445 forintot gyűjtöttek össze az egyesület indulásához. Az önkéntes tűzoltóegylet parancsnoki tisztségét id. Mezey Mihály ügyvéd töltötte be. Megfogalmazták egyesületük ideiglenes működési szabályzatát, s azt az 1862-ben Váradon letelepedett Hügel Ottó későbbi nyomda- és laptulajdonos, egyebek mellett a *Nagyvárad* című lap kiadója (1870–1890), az egyesület pénztárosa nyomtatásban meg is jelentette.

A kiegyezés éve, 1867 és 1886 között több városban (Nagyváradon, Sopronban, Pozsonyban, Nagyszombatban, Lippán, Révkomáromban, Temesváron és 1870-ben Budapesten) hivatalosan működő önkéntes tűzoltóegyesületek alakultak. A nagyvárad-i egyesület törvényes bejegyzésére csak 1872-ben került sor, a statútumon ez a dátum szerepelt. Az önkéntes tűzoltók száma 165 volt, ebből 13 főt már a város fizetett. Az egyesület pecsétje kör alakú volt, középen a tűz szimbólumával, a kakassal. Később ezt felváltja a két keresztbe tett tűzoltólétra egy-egy tűzoltóbaltaival, középen tűzoltósisak, alsó részén 1866-os dátum.

A tűzoltás és -megelőzés polgári kötelességnek számított, a tehetős városlakók anyagilag is támogatták az egyesület munkáját, tagsági díjat fizettek, gyűjtéseket, bálakat rendeztek az Önkéntes Tűzoltó Egyesület javára. Az egyesület nagylelkű támogatói között említhetők a kezdetektől gróf Des Echerolles-Kruspér Károly és Sándor, ők két-két lovat adományoztak az egyesületnek, egyben az egyesület alapító tagjai. Mezey Mihály atyai gondoskodással intézte a tűzoltóegylet, később egyesület ügyeit. Feltétlen híveként kell megemlítenünk Rátkay József tornatanárt, képzett tornászt, a tűzoltóegyesületben a mászók irányítóját és gyakorlati oktatóját.

Az egykori Sas (később Kossuth, ma Independentei) utca azóta lebontott részén, a fogadóval szemben állt Mezeyék háza, a képeslap jobb szélén, előtérben látható

1875. július 24-én az egyesület őrségének ezredik évét ünnepelte meg, id. Mezey Mihály főparancsnok részvételével. Az ünnepély a Szent László téren zajlott, az önkéntes tűzoltók nagyszámú közönség előtt mutatták be tudásukat. Még ez év novemberében id. Mezey Mihály lemondott parancsnoki tisztségéről, az egyesület tevékenységét felfüggesztették. Távozásakor a tűzoltó-egyesület tagsága megosztott volt, a lakosok a tűzoltók lassúságára panaszkodtak, a késések miatt nagy károk keletkeztek, a polgárok vagy pártoskodók ellenvetéseiket plakátokon és beadványokban is nyilvánították.

Idősebb Mezey Mihály kegyelmes urat a Sas utcai házából temették (1875. november 27-én) nagy ceremóniával. A városfejlesztés ekkorra új irányt vett, eljött az ideje az egyesület átszervezésének, miközben az atyák helyébe a fiaik léptek, „a régi jó táblabírák ideje” lehanyatlott. A mindent átfogó változások szelén Váradon is éreztette hatását, 1875-ben új polgármestert választottak Sal Ferenc (1875–1897) személyében, s ő, ha nem is kellő ütemben, de elkezdte a város csinosítását.

Az önkéntes tűzoltók főparancsnokságát rövid időre Fuchs József (1827–1889), a Bihar megyei közkórház igazgatója (Göndöcs Benedek nagyváradi római katolikus áldozópap, országgyűlési képviselő rokona) vette át, ő vitte az ügyeket 1881-ig. Fuchs alapozta meg a várost behálózó tűzoltó távirdahálózatot a tűzesetek jelzésére. Működése idején, 1880-ban a városmajorban kiutaltak az egyesület-

nek egy őrszobát, később tűzoltótanyát. Fuchs József ifjú Mezey Mihály királyi körjegyzőnek adta át a tűzoltó-parancsnokságot; Fuchs a megalakuló tűzoltószövetség örökös elnöki tisztségét töltötte be.

Ifj. Mezey Mihály (1847. május 25., Nagyvárád – 1910. október 6., Nagyvárád) a kiengedést követő időszak jelentős nagyváradi reformnemzedékéhez tartozott, a modern város megálmodóinak és vállalkozóinak érdekes alakja. A nagyváradi jogakadémiáról külföldi tanulmányútra megy. Jól tájékozódó jogász, amikor 1871-ben Abaújszántón közjegyző lesz. 1873-ban feleségül veszi Bulyovszky Erzsébetet, a terjei birtokos Bulyovszky család lányát, a majdani nagyváradi polgármester Bulyovszky József (1897–1901) lánytestvérét. Házasságuk rövid ideig tartott, 1884-ben eltemeti hitvesét. Nem nősült újra, az Emke vendéglőben működő, „Kányavár” néven ismert aggregény asztaltársaság tagja marad, Rimler Károly későbbi nagyváradi polgármester (1901–1919) közeli barátja. 1881-ben elfoglalta kir. közjegyzői állását Nagyváradon, haláláig tisztségében maradt.

Energikus, tette kész ember, óriási kapcsolathálót épít ki. Jegyzői teendői mellett különböző, többnyire sikeres vállalatok igazgatósági tagja: a Gazdasági és Iparbank (1890) részvényese, majd igazgatója, a Hunyadi Gőzmalom és Részvénytársaság igazgatósági tagja (1894), a nagyvárád-belényes-vaskohi vas-

(folytatás a következő oldalon)

